

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ
39 (1995-1996)

ISSN 1211-7250
ISBN 80-86023-17-6

BRNO 1999

PŘEHLED VÝZKUMŮ 39 (1995-1996)

Vydává:	Archeologický ústav AV ČR Brno Královopolská 147, 612 00 Brno E-mail: ps@iabrno.cz http://www.iabrno.cz/3ca.htm
Odpovědný redaktor:	PhDr. Jaroslav Tejral, DrSc.
Redakce a příprava pro tisk:	Mgr. Balázs Komoróczy, Ing. Petr Škrdla
Na titulním listě:	Římská bronzová kolínkovitá spona z Mušova
Kresba:	Lubomíra Trávničková
Tisk:	Bekros
Náklad:	350 ks

Publikace neprošla redakční ani jazykovou úpravou.

Published by:

AÚ AV ČR Brno, Královopolská 147, 612 00

All rights reserved.

© 1999 by the Authors and IA AS CR Brno.

HOLUBICE (okr. Vyškov)

0,5 km J od obce. Starší doba bronzová, novověk. Sídliště. Záchranný výzkum.

Při plynofikaci obce byl v uvedené poloze prozkoumán a zdokumentován pravěký objekt únětické kultury starší doby bronzové. Na jiných místech v intravilánu byly často porušeny vrstvy s početnou novověkou keramikou.

Petr Vitula, ÚAPP Brno

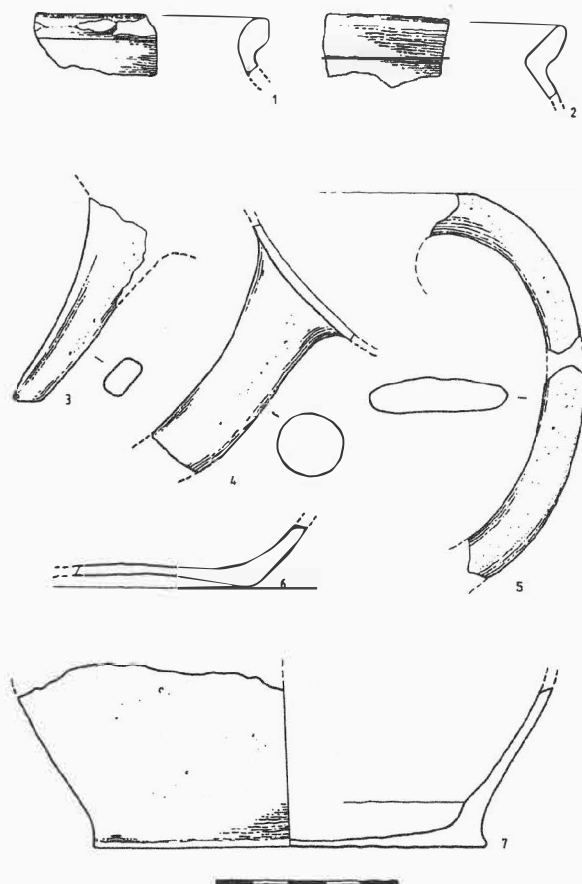
Resumé:

Holubice (Bez. Vyškov). Siedlung. Altbronzezeit, Neuzeit. Rettungsgrabung.

HORÁKOV (okr. Brno-venkov)

U Kapličky. Novověk. Záchranný výzkum.

Dne 1.11. - 10.11. 1996 prováděl R. Májek na dvoře svého domu (č.p. 96) výkop pro kanalizační odpad. Vzhledem k tomu, že ve zmíněném prostoru se uvádí pozůstatky středověké tvrže pod selskými grunty, došlo po upozornění majitele, který oznámil nálezy keramických střepů, k archeologickému výzkumu. Výzkum spočíval v základní dokumentaci obnaženého profilu, který prořal část dvorku a dále pokračoval až k silnici na náves.

Obr. 1. Horákov (okr. Brno-venkov), U Kapličky. Raně novověká keramika z výkopu na dvorku domu č. p. 96.

Z terénní navážky pochází pěkná kolekce keramických střepů jež lze rámcově zařadit do konce 18. století, nelze ovšem vyloučit i stáří mladší, protože ve zdejším venkovském prostředí středověká hrnčířská technologie tradičně přetrvává až do pozdního období.

Ve zmíněné vrstvě byly nalezeny drobký omítek se stopami ohně, většinou značně přepálené, dále zlomky přepálených cihel a slepencových kamenů, v menší míře se objevil i přepálený pískovec. Nálezy popelovitých čoček s cihlovou destrukcí a zbytky omítek jsou přímým svědectvím o požárech ke kterým muselo v tomto prostoru docházet někdy v rozmezí 18. a 20. stol. Proto lze tyto vrstvy prohlásit za popožárové planýrky, kterými došlo k navýšení terénu v prostoru dvorku usedlosti. Společně s touto destrukcí se sem dostával i odpad z domácnosti, hlavně v podobě rozbité keramiky a zvířecích kostí. Byly zde nalezeny fragmenty trojnožek několik okrajů z hrcovitých nádob, zlomek ucha z krajáče a několik dalších střepů vytáčených na rychlém hrnčířském kruhu. V několika případech se objevila úprava povrchu glazováním hnědozelené a zelené barvy. Vysoký obsah slídy v hrčině se zakuřováním povrchu nádoby je zdejším pravidlem.

Poslední vrstevný horizont, nacházející se v sondě nejnižší, nevydal, co se týče archeologických pramenů vůbec nic, co by umožňovalo jeho dataci. Výrazná kumulace větších vápencových kamenů v Z části výkopu, dále četné propálené čočky hlíny a popele, by mohly předznamenávat existenci substrukce nebo popř. stavby, jež by se mohla za jistých okolností v bezprostřední blízkosti výkopu nacházet. Stopy malty nebo jiného pojiva nalezeny nebyly, takže nelze zcela přesvědčivě stanovit středověké stáří popisovaného horizontu.

Někdy se uvádí, že tvrz stávala na sz. straně vesnice, kde se dodnes říká "Na zámečku" (Nekuda - Unger 1981), toto tvrzení však není dostatečně potvrzeno, ani hmotnými důkazy doloženo. Ani povrchové průzkumy nevydaly o její existenci žádná svědectví.

Historie tvrze v Horákově sahá již do druhé poloviny 14. stol., kdy se uvádí v dočasném majetku rytíře Petra Gobla, který dal později svůj majetek do držení Václava ze Sloupna řečeného též Herynka, který se "na Horákovících" uvádí r. 1407. Na jeho místo nastoupil někdy před rokem 1464 Ondřej ze Sloupna, který je zde uváděn společně se svojí manželkou Alenou z Kosova. Dále se r. 1482 uvádí, že na věno "100 hř. gr.", Alena přijala na spolek Elišku z Kosova a Martu z Kateřinic. Dalším majitelem tvrze v Horákově byl syn Jiřík ze Sloupna, který ji prodal r. 1533 Janovi z Kyjovic. Tvrz se zde uvádí r. 1548 spolu se dvorem.

Když byl Horákov r.1533 připojen k panství Kobylnickému, byla již zdejší tvrz opuštěna a chátrala tak, že 30 let po tom jmenuje se již pustou. V tomto držení se dostal Horákov pod Sokolnické panství (Nekuda-Unger 1981; ZDB II 1856).

Z historických pramenů jasně vyplývá, že se jednalo o dlouhodobě využívané místo, jež sloužilo drobným feudálům přes 160 let jako venkovské sídlo. Je proto velice podivuhodné, že se stopy tvrze nedochovaly do dnešní doby. Tento stav by snad mohl souviset s podobou tvrze, která, jak se někdy uvádí, byla dřevěná. Zmínka o dvou selských usedlostech, pod kterými se ono problematické místo nalézá, není v žádném případě archeologicky podložena. V jistém případě lze zauvažovat o pozůstatku destrukce v nejspodnějším horizontu sondy na pozemku R. Májka, kde nelze středověký původ nálezu jednoznačně popřít. Někdy se uvádí, že tvrz ve svém závěrečném stádiu zcela zanikla požárem. S tímto tvrzením by přímo souvisela požárová vrstva, která, co se týče popisů archeologického výzkumu výše, zde prozatím nebyla zachycena.

Petr Kos, ÚAPP Brno

Literatura:

Nekuda, V. - Unger, J. 1981: Hrádky a tvrže na Moravě, Brno, 125.

ZDB II 1856: Die Landtafel des Markgrauthums Mähren, cuda Brunensis (Desky zemské moravské, Brněnský kraj, 1480 - 1566, Praha 1953; Desky zemské moravské, Brněnský kraj, 1567 - 1642, Praha 1957), Brno, str. 335, č.202; str. 413, č. 94; str. 424, č. 114.

Resumé:

Horákov (Bez. Brno-venkov). U Kapličky. Siedlung. Neuzeit. Rettungsgrabung.

HOŘICE (okr. Blansko)

„Zbehňův“, „Kotláňka“, lesní trať s luční enklávou. Zaniklá středověká ves Zběhňov. Povrchový průzkum.

V letech 1995 a 1996 byly získány povrchovými sběry další archeologické nálezy z areálu zaniklé středověké vsi Zběhňov, lokalizované roku 1982 v zalesněném terénu v severozápadní části hořického katastru (Knies 1896, 122; Pilnáček 1927, 28, 76; Doležel 1985, 83). Především byla povrchovými sběry 17. září 1995 a 17. listopadu 1996 zkoumána zoraná plocha luční enklávy na dolním, severním okraji zaniklé vsi (cca 527 - 536 m n.m., na St. mapě 1 : 5000 odvozené, listu Blansko 8-0 z roku 1986 jde o plochu vymezenou body, od Z a J okrajové sekční čáry vzdálenými 224:99, 217:74, 223:73 a 235:95 mm). Celkem 117 sebraných keramických zlomků nádob obvyklé typové skladby (hrnky, hrnky s uchem, hrnce, zvoncovité poklice a zásobnice; mj. 22 okrajových fragmentů, 16 zdobených výdutí, horní část zvoncovité poklice, dvojice uch a 18 zlomků den) je možné zařadit do celého období existence vsi od 1. poloviny 13. do poloviny 15. století. Naproti tomu oba nalezené železné předměty (podkova a další amorfní úlomek) mohou být i recentního stáří. Orba nezasáhla v celém sledovaném prostoru žádné reliktů nadzemní zástavby či zahluobených objektů, otázka jeho příslušnosti k vlastnímu zběhňovskému intravilánu tak zůstává otevřená.

Společné keramické nálezy 14. - 15./16. století (3 nezdobené výduti a zlomek dna) přineslo 17. listopadu 1996 i ohledání prameniště v centrální části zaniklé vsi, jižně od louky na „Kotláňce“ (cca 545 m n. m., na výše zmíněném mapovém listu jde o okolí bodu, od Z a J okrajové sekční čáry vzdáleného 216 a 55 mm). Je možné, že zdejší vydatný vodní pramen byl podle některých nálezů využíván i po zániku vsi.

Jiří Doležel, AÚ AV ČR Brno

Literatura:

Doležel, J., 1985: Nálezy z vrcholného a pozdního středověku severozápadní Moravy v letech 1979 - 1983 (okr. Blansko, Brno-venkov a Vyškov), Přehled výzkumů 1983, 82-84.

Knies, J., 1896: O zaniklých osadách, hradech, tvrzích a dvorcích v okrese Blanském, Časopis Matice moravské XX, 42-47, 116-122.

Pilnáček, J., 1927: Paměti města Blanska a okolních hradů. Blansko.

Resumé:

Hořice (Bez. Blansko). „Zbehňův“, „Kotláňka“, Waldflur mit Wiesenenklave. Wüstes mittelalterliches Dorf Zběhňov. Oberflächenuntersuchung.

Die Oberflächenansammlungen im September im Jahre 1995 und im November im Jahre 1996 brachten Funde aus dem wüsten mittelalterlichen Dorf Zběhňov, das im Jahre 1982 im bewaldeten und gegliederten